

1968, 12. květen, Praha. - Záznam vystoupení Alexandra Dubčeka na poradě vedoucích tajemníků krajských a okresních výborů KSČ 12.-13. května k politické situaci a postupu KSČ v nejbližším období.

Cieľom dnešnej našej pracovnej porady, ktorú zvolávame po ustavení okresných a krajských orgánov [KSČ], je zjednotiť si názory na vývoj súčasnej politickej situácie a formulovať niektoré zásady ďalšieho postupu strany v najbližšom období. Predsedníctvo a sekretariát ÚV sa na svojom dvojdennom zasadnutí 7. a 8. mája zaoberalo týmito otázkami a chcem vás predbežne informovať o záveroch, ku ktorým sme dospeli. Na dnešnej porade si chceme overiť, ako naše hodnotenie a závery zodpovedajú našim poznatkom.

Z čoho vychádzame pri hodnotení súčasnej politickej situácie?

Základný charakter dneška je určovaný pozitívnym spoločenským procesom, ktorý začal po januárovom pléne ÚV. Jeho zmyslom je nielen prekonať deformácie predchádzajúceho obdobia, ale i otvoriť priestor pre rozvoj socialistickej demokracie, pre vytvorenie modelu socialistickej spoločnosti, ktorý bude zodpovedať moderným požiadavkám ekonomickým, ideám socializmu a tradíciám našej krajiny. V tomto procese sme dosiahli už veľa pozitívnych výsledkov. Vypracovali sme akčný program strany, vládne prehlásenie a konštituovali sme nové vrcholné vládne orgány, ustavili sa orgány strany v okresoch a krajoch, ústredný výbor zvolil nové predsedníctvo a sekretariát. Máme tak vyjasnené nielen programové zásady ďalšieho postupu v hlavných oblastiach, ale i vytvorené najnutnejšie organizačné a inštitucionálne predpoklady k jeho realizácii.

Pre stranu je pritom najdôležitejším kapitálom to, že po januárovom pléne sa podarilo znovu vyvolať veľkú dôveru ľudí v politiku strany. Strana nadviazala kontakt so širokými vrstvami, takmer odstránila roky trvajúce ohniská napätia v spoločenských vzťahoch, získala podporu nekomunistov - a čo je zvlášť cenné - i mládeže, vyvolala novú nádej v socialistickú perspektívu. Chcel by som ale hneď povedať, že táto dôvera je kreditom, ktorý je trvalo podmienený tým, ako ho dokážeme naplniť a udržať konkrétnymi pozitívnymi činmi.

Veľmi kladné výsledky, ktoré sme dosiahli, nesmia nám však brániť analyzovať vývoj vecne a najmä kriticky. Dynamika a prirodzený rozpor spoločenského procesu kladie veľmi veľké nároky na ideovú a organizačnú prácu strany, všetkých jej orgánov a organizácií. Obrodný proces zahájila strana. Na čele kritiky i pozitívneho prekonania minulých deformácií stáli komunisti. Dnes však spoločenský pohyb vstupuje do nového štádia. Toto štádium znovu kladie otázku, ako zabezpečiť, aby strana stála na jeho čele. V posledných týždňoch sa začínajú objavovať prvky, ktoré svedčia o určitom rozpore medzi tempom spoločenského pohybu a účinnosťou našej politickej a organizačnej práce. Je to tým závažnejšie, že na politickú scénu - a to je nový prvok, ktorým sa vyznačuje dnešok - začínajú vstupovať pravicové opozičné sily s rôznym stupňom protikomunistického a protisocialistického zamerania.

Je potrebné hovoriť, že priestor pre túto činnosť sa otvára aj tým, že nie je dodržovaný obsah i postup stanovený predsedníctvom ÚV KSČ a plénom ÚV KSČ. Mám na mysli predovšetkým akčný program a rezolúciu o politickej situácii prijaté aprílovým plénom.

To posilňuje politický vplyv strane nepriateľských politických tendencií. Ak by sme tento stav včas nezmenili, hrozí nebezpečenie, že za určitý čas tieto protisocialistické tendencie môžu narásť tak, že vznikne vážna kríza, ktorú by mohol vyriešiť len mocenský konflikt.

Rezolúcia o súčasnej politickej situácii, ktorú prijalo aprílové plénum ÚV, charakterizovala, myslím, vtedajšiu situáciu správne. Kládla hlavný dôraz na to, že demokratizačný proces sa rozvíja na socialistickej základni a že prípadné protisocialistické a antikomunistické tendencie nie sú charakteristické pre tento proces. Rezolúcia upozorňovala na nebezpečenie, ktoré by mohla priniesť živelnosť ďalšieho vývoja, kládla dôraz na to, že strana sa musí stále znovu udržiavať na čele súčasného politického vývoja.

Ak hodnotíme súčasnú politickú situáciu po aprílovom pléne, musíme predovšetkým konštatovať, že vstupujeme do novej, podstatne náročnejšej etapy.

Pozrime sa však zároveň pravde do očí. Súčasná skutočnosť má i nemalo záporných rysov a tendencií, ktoré se výraznejšie prejavili doslova v niektorých posledných týždňoch a ktorým sa musí politika strany úplne jasno postaviť na odpor, ku ktorým nemôžeme zaujímať nejasné stanoviská.

Masy pracujúcich musia rozumieť, za čo sme a tiež proti čomu sme, čo obhajujeme a proti čomu bojujeme.

Za čo sme, to sme vyložili v akčnom programe. Nemôžem tu všetko opakovať, a preto v ďalšom výklade položím dôraz na také rysy našej politickej situácie, ktoré sledujeme so znepokojením a ktoré by mohli celý akčný program i politiku strany ohroziť. Prosím, aby ste to nechápali tak, že tým chcem tieto rysy zveličovať.

Nemáme dôvod podliehať žiadnej panike. Sme vládnuou stranou a naše pozície v celom spoločenskom i štátnom a hospodárskom mechanizme sú rozhodujúce, nestratili sme ich. Ide však o to, aby sme neotvorili priestor nesocialistickým, ba priamo antikomunistickým tendenciám. A takéto tendencie sa vo vývoji po aprílovom pléne nielen objavujú, ale v určitom smere ich tlak skôr silnie ako slabne.

V čom, súdruhovia, hlavne tieto záporné rysy vývoja vidíme? Predovšetkým ide o to, že sa stále rozvíja a stupňuje nápor, ktorý má za cieľ zdiskreditovať stranu ako celok. Mám na mysli veľa drobných, niekedy nepriamych, inokedy však priamo koncepčne založených politických tendencií a prejavov, ktorým sa prepožičiavajú i prostriedky masovo pôsobiace na verejnú mienku. Z nich sa skladá taký prúd jednostrannej kritiky, ktorý musíme hodnotiť politicky, pretože vo svojich dôsledkoch by mohol vytvoriť nepriaznivé ovzdušie, zamerané proti strane.

Ak sa nechceme dívať na situáciu ružovými okuliarmi falošného optimizmu i subjektivismu, musíme si teda položiť otázku: Čo by to znamenalo, keby sa tento neobjektívny prúd politickej kritiky mal ďalej uplatňovať a narastať? Mohlo by to znamenať len jedinú vec: boj proti komunistom a proti všetkým, ktorí poctivo zabezpečovali socialistické revolučné premeny - združstevňovanie a nakoniec i znárodnenie, alebo i február, či si to už niektorí jednotlivci, ktorí svojim vystupovaním tiež tento prúd nechtiac jednostranne spoluvytvárajú, uvedomujú alebo nie - pôsobí to na formovanie antikomunistickej kontrarevolučnej platformy.

V tejto súvislosti nemožno napríklad nevidieť, že sa inštitucionálne organizujú skupiny s vyložene predfebruárovým programom, pokúšajú sa organizovať verejné vystúpenia, sú snahy aktivizovať cirkev ako politickú silu. Pravicové sily sa sústreďujú i v niektorých novovznikajúcich organizáciách a začínajú sa pokúšať preniknúť do existujúcich strán Národného frontu. Vznikajú požiadavky vytvoriť opozičné strany mimo Národný front a zjednotiť v nich všetkých nekomunistov proti komunistom, proti Národnému frontu a jeho politickej platforme.

K tomu nemôžeme naďalej mlčať.

My, komunisti, nie sme tak politicky neskúsení a naivní, aby sme nevideli súčasné politické spory tiež ako spory o otázku moci v štáte. A tento aspekt veci nebudeme podceňovať. Nedáme sa znervózniť, ale proti každému pokusu zmeniť socialistický charakter moci sa postavíme so všetkou rozhodnosťou.

Náš politický program dnes jasne hovorí: nechceme štátnu moc, hospodárske riadenie atď. monopolizovať len pre členov strany. Starý systém k takým tendenciám viedol. Vytváral sa onen známy »kádrový strop« pre nečlenov strany; spoločenské organizácie nežili samostatným politickým životom, politické strany Národného frontu boli umŕtvované a neboli tu vzťahy partnerskej spolupráce. To všetko chceme prekonať a budeme prekonávať v duchu akčného programu. Na moci i na správe socialistického štátu, na riadení života celej spoločnosti sa musia a budú reálne podieľať všetky zložky socialistickej spoločnosti, všetky vrstvy a skupiny pracujúcich, ich záujmové organizácie i politické strany, ktoré stoja na základe socialistickeho charakteru našej spoločnosti a v rámci Národného frontu. Ale od politického vedenia socialistickej spoločnosti nebude u nás nikdy odstránená komunistická strana, ktorá vybojovala socialistickú spoločnosť na čele robotníckej triedy, ktorá si v tomto boji získala vedúcu úlohu a politicky vedie našu spoločnosť i k rozvoju socialistickej demokracie.

Sme presvedčení, že tento politický program našej strany má plnú podporu obrovskej väčšiny našich občanov, oboch našich národov. Bolo by treba, aby sa k týmto základným otázkam politiky v našom štáte vyjadrili predovšetkým pracujúci na závodoch i na dedinách. Komunisti by mali s týmito svojimi názormi pracovať v odboroch a v iných spoločenských organizáciách a zjednocovať Národný front na základe obsahu akčného programu.

Je veľmi dôležité, aby sme správne politicky videli reálnu váhu a politické možnosti antikomunistických tendencií.

Priame protisocialistické záujmy môže dnes v novej triednej a sociálnej skladbe našej spoločnosti mať už skutočne len malá menšina ľudí, predovšetkým príslušníkov predchádzajúcich vykorisťovateľských tried, ďalej niektorých jednotlivých politikov predfebruárovej pravice, ktorí neemigrovali a žijú u nás.

I naďalej však pokladáme za správnu tézu akčného programu, to, že vo vnútri našej spoločnosti sú novými sociálnymi vzťahmi vytvorené predpoklady pre zblížovanie rôznych vrstiev a nie pre vnútorný triedny boj.

Podpora antikomunistických tendencií v našej súčasnosti však môže byť úplne reálne poskytovaná zo zahraničia, či už určitými kruhmi našej pofebruárovej emigrácie alebo priamo politickými kruhmi imperialistických štátov. Nech nás v tom nemýlia formy a spôsoby, akými sa to môže diať. I medzinárodná buržoázia sa poučila z toho, ako netrpezlivo a zle zasiahla do vývoja v Maďarsku v roku 1956, a bude svoje antikomunistické snahy prevádzať dnes oveľa taktickejšie a úplne inými metódami.

Antikomunistické tendencie sa dnes držia u nás stále v určitých medziach. I ich nositelia sa zariekavajú, že podporujú obrodný proces a postupujú tak, aby nevyvolali otvorený mocenský konflikt s našou stranou a socialistickými silami v dobe, ktorá by pre nich bola nevýhodná a v ktorej vedia, že by nutne prehrali.

Myslím, že je dôležité, aby sme nestratili zo zreteľa, že keby vznikla situácia pre tieto sily priaznivejšia, prejdú proti nám do otvorenej ofenzívy.

Je treba vidieť, že rozhodujúcim faktorom celého vývojového procesu u nás sú socialistické sily a ich pevné politické pozície, ich moc v tejto krajine, ich snaha odstrániť deformácie a chyby minulosti, vytvoriť proti nim záruky a rozvíjať socialistický systém v krajine. Rozhodujúca je skutočnosť, že pre našu novú politiku, ktorej smer ukazuje akčný program, je väčšina oboch našich národov.

Protikomunistická opozícia by mohla získať významnejší politický vplyv len vtedy, keby dôvera veľkej väčšiny národa v novú politiku našej strany bola oslabená, bola niečím narušená.

Myslím, že existujú tieto hlavné predpoklady vzniku nebezpečnej situácie, ktoré by niečo podobné mohli spôsobovať a ktoré by teda priamo »nahrali« protikomunistickým tendenciám v snahe podlomiť politické vedenie KSČ.

Predovšetkým by k tomu mohlo prísť vtedy, keby sa naša politika neprihovárala k robotníkom a roľníkom, keby sa podarilo zasievať medzi nich nedôveru a obavy z toho, že nová politika ohrozuje ich sociálne záujmy a istotu, že na ňu majú robotníci a roľníci »doplatiť«. Keby sa masy robotníkov a roľníkov začali domnievať, že ide len o presuny v osobných pozíciách »hore« a nie o uplatňovanie a obhajobu ich záujmov.

Došlo by k tomu vtedy, keby sme nedokázali rýchle uskutočniť tie opatrenia akčného programu, ktoré majú riešiť pálčivé problémy života robotníkov a roľníkov. Musíme preto čo najskôr určiť konkrétny postup pri zavádzaní novej sústavy riadenia, najmä ide o nové postavenie podnikov, o demokratickú účasť podnikových kolektívov na riadení. Musíme nájsť súhrn takých opatrení, ktoré uspokojia i oprávnené záujmy robotníkov - materiálne, mzdové atď. -, z ktorých plynie existenčný pocit istoty a istoty o tom, že ak bude robotník dobre pracovať, bude tiež rásť jeho životná úroveň.

Územné stranické a hospodárske i štátne orgány nemôžu však len pasívne vyčkávať na opatrenia z centra. Musia prejaviť maximálnu iniciatívu, usilovať, aby veci šli efektívne kupredu, neodmietat' paušálne rôzne vznášané požiadavky, ale analyzovať ich a snažiť sa v ekonomických medziach možností aspoň o ich dielčie riešenie, najmä v tých prípadoch, kde je riešenie nevyhnutné a kde to nevyžaduje veľa finančných prostriedkov.

2. Nebezpečie posilniť antikomunistické tendencie by taktiež vzniklo vtedy, keby malo prísť v nejakej forme k vyostreniu konfliktov medzi politickou stranou a inteligenciou, keby sa opakovali sektárske chyby z minulých rokov. To isté platí o našom vzťahu k mládeži, a to nielen k študentom. Zásady stanovené akčným programom v týchto otázkach plne platia a nesmieme dopustiť, aby sa pri uskutočňovaní politiky strany kdekoľvek prekrucovali tak, aby mohli vznikať alebo narastať konfliktne situácie.

3. Vedúcu úlohu strany by ďalej nutne oslabil akýkoľvek krok, ktorý by vzbudil dojem, že politiku Národného frontu myslíme neúprimne a len »takticky«, že chceme skrývať iné ciele za slovami, ktoré maskujú politiku NF. Všetko, čo je v akčnom programe v tejto veci jasne povedané -

záruky demokratických práv pre všetkých občanov, zrušenie »kádrového stropu«, možnosť politicky aktívne žiť a vystupovať v organizáciách Národného frontu, právo podieľať sa na vládnutí a riadení a tým i prevziať reálny podiel zodpovednosti za jeho výsledky - to všetko myslí naša strana úplne vážne a nekompromisne to bude uskutočňovať na báze budovania socialistickej spoločnosti.

4. K posilneniu vplyvu antikomunistických tendencií by mohlo prispieť - a to je v dnešnej situácii z istého hľadiska hlavné - i to, keby v prostriedkoch masového pôsobenia prevládala nie propagácia akčného programu, stanoviská KSČ, Národného frontu i štátnej politiky, ale negativistické prúdy, podľa ktorých strana ako celok zodpovedá za všetky chyby a nemôže byť naďalej vedúcou politickou silou.

5. K roztržke strany a nás a vo svojich dôsledkoch k podpore antikomunistických tendencií mohlo by viesť konkrétne i to, keby sme nedôsledne prekonávali všetky pozostatky sektárstva, byrokratických a direktívnych metód, apriórnych a dogmatických predsudkov. Keby sme sa dôsledne nerozišli so všetkými chybami, ktoré stranu tak poškodili, a nevedeli rozvinúť metódy masovej a aktívnej politickej práce, oživiť všetko to, čo strana vedela dobre a s úspechom robiť v rokoch 1945-1948, ako i v ďalších rokoch. V žiadnom prípade nesmieme pripustiť, aby náš postup vyvolával čo i sebemenšie obavy z pokusu o návrat k predjanuárovým metódam. Za rozhodujúci predpoklad členia antikomunistickým tendenciám považujeme jednotu v postupe predsedníctva ÚV, ústredného výboru i to, aby sa ani mimo tieto orgány nedal podnet k nejednotnosti v strane.

Preto keď hovoríme o prekonávaní antikomunistických prejavov, ide o politický boj, ktorý povedieme politickými prostriedkami a základným zmyslom ktorého je udržať a ďalej posilňovať dôveru väčšiny národa v našu politiku.

Hlavným obsahom politiky našej strany zostáva i naďalej pozitívny rozvoj socialistickej demokracie, konkretizácia a realizácia akčného programu, prekonávanie deformácií a rozvíjanie socialistickeho obsahu spoločenského života. Silný dôraz na pozitívnu stránku politiky je nutný už preto, aby bolo jasné, že odmietnutie protisocialistických a protikomunistických tendencií nemá za cieľ hájiť len úzko chápané mocenské pozície strany, ale predovšetkým záujmy ľudí a socialistickej demokracie v najširšom zmysle pred ich ohrozením nutnosťou mocenského stretnutia, ku ktorému by viedlo narastanie protikomunistických tendencií. Len na tejto základni budeme môcť tieto tendencie odhaliť a izolovať ako extrémistické prúdy, rozbiehajúce širokú jednotu ľudu. Len z tejto pozície môžeme účinne čeliť extrémom, ktoré by novú politiku strany mohli ohroziť. Musíme otvorene povedať, že čím väčšie bude nebezpečie sprava, tým menej bude demokracie.

Musíme nielen politicky pozorovať kroky týchto nám nepriateľských tendencií, ale dôsledne a opravdu pozorovať aj svoje vlastné kroky. Pretože i naše politické chyby by mohli vyvolať rovnaký dôsledok: vytvoriť pre antikomunistické tendencie priaznivú pôdu, posilniť ich šance.

Keby sa tieto sily skutočne pokúsili o ofenzívnu politickú akciu, ktorá by chcela odstrániť KSČ od moci, zmobilizujeme všetky prostriedky a tieto sily potlačíme. To by však už bol mocenský konflikt, ktorý by mal tragické dôsledky, a preto je za každú cenu nutné niečomu podobnému politicky včas predísť. Silu i politický vplyv k tomu strana má.

Súdružky a súdruhovia,

predsedníctvo, vychádzajúc z hodnotenia situácie a možných vývojových tendencií, prijalo na svojich posledných schôdzach súbor námietok a praktických opatrení k aktivizácii politickej a organizačnej činnosti strany. Týkajú sa usporiadania porád Ústredného výboru so stranickým aktívom, rozvíjania organizačnej práce strany, upevnenia účinnejšieho vplyvu na prostriedky masovej komunikácie, zlepšenia systému vnútrostraníckej informácie, aktivizácie politiky Národného frontu, zosilnenia úlohy zastupiteľských zborov a vlády ako orgánov štátnej moci. S hlavnými z nich - predovšetkým s tými, ktoré chceme predložiť májovému plénu - vás chceme zoznámiť. Radi by sme počuli váš názor. Ide o nasledujúce opatrenia.

1. Opatrenia vo vzťahu k tlači, rozhlasu a televízii

Dodržíme akčný program a nepôjdeme a dnes ani ist' nemôžeme po línii predbežnej administratívnej cenzúry. Považujeme však za nutné:

a) aby komunisti zabezpečili po vládnej línii, že štátne informačné prostriedky, najmä rozhlas, ČTK a televízia, budú skutočne za svoju politickú líniu zodpovedať nášmu štátu. Štátne prostriedky

nemôžu byť - pokiaľ ide o zásadné otázky štátnej politiky - tribúnou osobných stanovísk a názorov ich jednotlivých zamestnancov. Sloboda prejavu bude každému zaručená, ale nemôže znamenať, že len niekto bude mať faktickú slobodu prejavovať svoje názory denne k miliónom divákov preto, že má v rukách mikrofón a že môže na obrazovku. Ak niektorý konkrétny pracovník s líniou politiky štátu a Národného frontu v zásade nesúhlasí, nezoberie sa mu sloboda prejavu svojich názorov, ale nemôže žiadať, aby k tomu mal k dispozícii štátne, celospoločenské informačné prostriedky ako rozhlas a televíziu: nech prejde do niektorých iných novín, alebo nech hovorí na schôdzach ľudí, ktorí si jeho názory želajú počuť a diskutovať o nich.

Rozhlas a televízia musia byť - pokiaľ ide o ich politické pôsobenie v našej spoločnosti - v rukách orgánov tejto spoločnosti, ktoré majú za vytváranie a realizáciu politickej línie nášho demokratizačného procesu reálnu politickú zodpovednosť pred našimi občanmi.

Pokiaľ ide o tlač, budeme na stránickej pôde (s komunistami šéfredaktormi i s komunistami z radov tých, ktorí tvoria reálne »jadro« autorov politickej publicistiky) pravidelne a sústavne pracovať. Pokiaľ ide o nekomunistické noviny, prideme s podnetom do ústredných orgánov NF, aby podobne postupovali i zložky Národného frontu. Budeme tiež trvať na zodpovednosti vydavateľských organizácií za politickú líniu tlače, ktoré samy vydávajú, a povedieme tiež k tomu konkrétne rokovanie.

Pokiaľ ide o ústrednú tlač, o týchto otázkach budú priamo rokovať členovia predsedníctva a sekretariátu ÚV KSČ s komunistami z hlavných novín. Je treba, aby ste vy v krajoch a okresoch postupovali úplne konkrétne a podobne.

Vážnym nedostatkom je i súčasný stav v našej stránickej tlači. Predstavy niektorých redaktorov, že Rudé právo by snáď malo byť politicky riadené len vlastnou redakciou, ktorá by bola nezávislá na ÚV, odmietame a so ZO KSČ v redakcii Rudého práva túto otázku úplne konkrétne prerokujeme, aby Rudé právo hralo väčšiu úlohu pri vysvetľovaní stanovísk strany.

Veľmi citeľným nedostatkom je skutočnosť, že strana nemá svoj politický týždenník. Schválili sme preto urýchlene vydávanie takého týždenníku, ťažisko ktorého by mali tvoriť rozbor a komentáre k politickým problémom.

Konečne je potrebné vytvoriť z Novej myslí skutočne teoretický marxistický žurnál, ktorý by bol platformou pre teoretický dialóg marxizmu so všetkými ostatnými smermi, mal by charakter skutočne tvorčej teoretickej revue.

Budeme usilovať o to, aby z rozhlasu, tlače i televízie znel priamo a výrazne hlas pracujúcich ľudí zo závodov i z dedín. Chceme, aby tieto prostriedky nielen vytvárali verejnú mienku vplyvom pomerne úzkych skupín, ale aby tiež pomohli ukázať, priamo demonštrovať silu nás a ich názorov a postojov, ktoré pevne stoja na základni socializmu a politiky KSČ i NF.

Presadenie týchto opatrení by pomohlo, keby stránickej organizácie, závody, dediny i jednotliví komunisti vyjadrili verejne svoj názor na tie relácie alebo články, s ktorými nesúhlasia.

2. Opatrenia vo vzťahu k politike Národného frontu a politika strany v NF i v spoločenských záujmových organizáciách

K celému komplexu týchto dôležitých otázok prinieslo posledné zasadnutie predsedníctva a sekretariátu ÚV tiež rad konkrétnych podnetov, ktoré vám dávame na posúdenie ešte pred tým, kým sa s nimi obrátíme na plénum ÚV.

Považujeme za nutné normalizovať pomery pri zakladaní spoločenských a záujmových organizácií. Je treba čo najviac urýchliť práce na príprave a schválení nového spolčovacieho zákona.⁶ Právne normy, ktoré pre tieto veci platia u nás z roku 1951, neumožňujú správne zvládnuť dnešnú novú situáciu a vzniká tak stav, keď ako huby po daždi rastú najrôznejšie organizácie, spolky a kluby. Zatiaľ ešte vlastne nemajú legálnu, právnu základňu pro svoju činnosť, ale i napriek tomu dostávajú takú publicitu a majú tak možnosť zasahovať do politického vývoja prostredníctvom rozhlasu, tlače i televízie, ako by právnu, legálnu základňu mali.

Organizovaná iniciatíva spolkov, klubov a organizácií je hlavným riešením protiživelného tlaku, ktorý oveľa nebezpečnejšie a ďaleko viac by nahrával i antikomunistickým tendenciám.

Stojíme však na stanovisku, že organizácie, ktoré chcú mať charakter politických organizácií a ktoré sa tiež chcú podieľať na vláde a správe štátu, chcú navrhovať svojich zástupcov vo voľbách a podobne, majú byť členmi, zložkami Národného frontu.

To by mal nový zjednocovací zákon výslovne určiť tým skôr, že je to princíp organizácie politického života, ku ktorému sme dospeli na základe historických skúseností už v roku 1945. Do NF potom také organizácie môžu byť prijaté na základe určitých kritérií, najmä na základe toho, že pristupujú na politickú socialistickú programovú základňu NF.

To teda znamená, že NF nechápeme ako organizáciu uzavretú novým členom, novo vznikajúcim politickým organizáciám. Tak na príklad fakticky vzniklá politická organizácia nazývajúca sa Klub angažovaných nestranníkov by mohla existovať ako politický klub len vtedy, keby bola prijatá do Národného frontu. Potom [by] v jej rámci mohli hrať reálnu politickú úlohu zložky NF a mať príslušné politické práva. KSC však nebude súhlasiť s tým, aby podobná politická organizácia stála mimo NF a pritom chcela mať práva podielu na vláde a správe štátu, chcela ísť do volieb so svojimi kandidátmi ako »kandidátmi všetkých nestranníkov« a pod. Lebo to je práve forma vytvárania politickej opozície proti celému NF, forma, ako stavať »všetkých nestranníkov« proti komunistom a nakoniec hlásať bez akejkolvek reálnej a politickej zodpovednosti určité požiadavky, ktoré nie sú zďaleka vyjadrením postojov »všetkých nestranníkov«.

Prvým predpokladom vývoja Národného frontu je ovšem to, aby bola veľmi skoro formulovaná politická socialistická základňa Národného frontu ako základňa, s ktorou súhlasí a ktorú budú uskutočňovať všetky jej zložky.

Národný front je tiež potrebné vnútorne reorganizovať. Je to politická organizácia, združujúca jak politické strany, tak masové, spoločenské a záujmové organizácie politického charakteru. Úplne určite do nej patrí ROH, bude do nej patriť po svojom vzniku i organizácia našich poľnohospodárov, patrí do nej i ČSM, respektíve tá forma organizácie, akú si mládežnícke organizácie utvoria ako svoju federatívnu, »strechovú« organizáciu, patrí sem tiež zväz žien.

Je nutno tiež uvážiť otázku, či a ako z NF vyčleniť organizácie a spolky, ktoré nemajú priamo politický charakter- rôzne záujmové organizácie, väčšinou nepolitickej povahy (poľovníci, rybári, včelári, filatelisti, záhradkári a chovatelia drobných zvierat, ale tiež Červený kríž, Zväz invalidov, Zväz protipožiarnej ochrany a rad ďalších). Návrhy je treba urýchlene vypracovať a prerokovať v Národnom fronte.

Za nutnú pokladáme rýchlu dohodu politických strán a ostatných zložiek NF o všetkých týchto koncepčných otázkach a tiež o základných rysoch našej súčasnej politickej situácie a jej ďalšieho vývoja. Dáme k nej podnet a uskutočníme ju z našej iniciatívy čo najskôr. Podobne by bolo treba postupovať i v krajoch a okresoch.

Trvalým rysom novej situácie, ku ktorej rozvoj socialistickej demokracie povedie, bude to, že svoju vedúcu politickú úlohu nebudeme už nikdy uskutočňovať komandovaním, ale prostredníctvom vplyvu komunistov v spoločnosti, v štátnych i spoločenských organizáciách. Vyhýbať sa pôsobení na vznikajúce organizácie znamená hneď na začiatku vytvárať veľmi nepriaznivé predpoklady pre ďalšie pôsobenie strany v týchto organizáciách, pre politiku vedúcej úlohy strany vôbec. V súčasnej situácii zvlášť narastá význam neformálnych vzťahov a stykov s ľuďmi vhodnými a prístupnými rokovaniam. Ide nielen o to mať prehľad o týchto organizáciách, ale mať i možnosť na ne pôsobiť a podporovať pre nás priaznivý vývoj.

My sa nikdy nevrátíme pred február 1948 v tom zmysle, že by sme dopustili ohrozenie socialistického spoločenského vlastníctva, rušili ho, či už v priemysle alebo v poľnohospodárstve, že by sme dopustili, aby NF bol z vnútra rozložený antikomunistickými, protisocialistickými silami. S tým nech každý počíta ako s istotou, ktorú naša strana zaručí za každú cenu. Avšak v istom zmysle sa »pred február 1948« musíme vracieť v metódach a formách našej politickej práce, pretože trvalá záruka našej vedúcej úlohy je v dobrovoľnej podpore väčšiny národa, ktorú je treba stále znovu dosahovať, upevňovať, vytvárať. Len tým, že budeme ako komunisti pracovať a ponesieme iniciatívu vývoja vo všetkých stranických zložkách - v masových organizáciách, v štátnych volených orgánoch a podobne, že budeme presvedčovať a na základe dôvery nekomunistov, budeme mať i svoje pozície a funkcie v štátnych a spoločenských orgánoch a inštitúciách.

Chcel by som ešte raz zdôrazniť, že podstatu politiky NF nezužujeme na dohodu reprezentantov, ale jej ťažisko vidíme v tom, aby stranické organizácie a jednotliví komunisti dokázali získať pre politiku strany masovú podporu. Len v tomto prípade budú vzájomné dohody účinné a dokážeme v nich presadzovať svoje stanovisko.

Skutočná masová politika strany, ktorú musíme rozvinúť, obsahuje v sebe také zásadné momenty, ako nadväzovanie rôznorodých spojení a stykov komunistov s nekomunistami, posun práce komunistov v masových organizáciách do popredia celej našej činnosti.

V týchto súvislostiach má rozhodujúci význam, aby sme teraz dokázali politicky aktivizovať robotnícku triedu a vziať ju ako základnú silu do spoločenského procesu. V tom tiež musíme terajšiu etapu odlišiť od predchádzajúcej. Musíme preto využiť nielen existujúce organizačné prostriedky, ale rozvinúť i nové formy posilnenia spoločenskej a politickej úlohy robotníckej triedy, musíme na odborový úsek práce položiť najväčší dôraz. Do pozitívnej politiky Národného frontu patrí i pozitívny prístup k pokrokovým národným tradíciám. V tomto duchu budeme považovať i oslavy 50. výročia ČSSR za svoju vec a vezmeme ich prípravu sami do rúk už i preto, aby nemohli byť zneužitú proti nám.

Veľmi vážnu stránku súčasnej politickej situácie tvorí i naša vlastná situácia v strane.

Na schôdzi predsedníctva a sekretariátu ÚV sme o tom hodne diskutovali, vychádzali sme z informácií o priebehu krajských konferencií strany i z informácií, ktoré boli k dispozícii z okresov a základných organizácií.

Základný politický problém vidíme v tom, že nedochádza v potrebnej miere k zjednocovaniu strany samej, šíria sa tendencie zdôrazňovať nejednotu strany. Pritom však skutočnosť je taká, že ak by či už vedenie strany alebo strana ako celok v základnej politicko-taktickej línii svojej praktickej politiky nedosiahla jednotný postup v potrebnej miere, ohrozilo by to celý ďalší vývoj našej politiky.

Je úplne jasné, že nemôžeme počítať v budúcnosti s falošnou »jednotou«, ktorá je slepou príslušnosťou pri vykonávaní direktív »zhora« a ktorá potlačuje vnútrostranícku demokraciu. To bol stav, ktorý sa roky vytváral v minulosti a ktorý tiež spôsobil krízu v strane, ktorá sa začala riešiť od januárového pléna ÚV.

Zároveň však úplne jasne hovoríme: pri vnútrostraníckej demokracii, pri možnosti sporu a stretávaní názorov musíme v strane - od ÚV cez všetky jej orgány až po základné organizácie - dospieť k tomu, že určité základné politické princípy a ciele budú jednotne sledované a podporované všetkými komunistami. Je treba úplne jasne povedať, že kto potom pôjde proti týmto politickým zásadám, ktoré strana rozpracováva, musí nieť za také jednanie i stranícku zodpovednosť. To nevyklučuje rozdielnosť názorov, spory ani diskusie v strane, naopak, predpokladá ich. V zásadnom postupe ísť proti tomu, čo tvorí politicko-taktickú líniu strany, ísť proti tomu na mimostraníckej pôde, vytvárať skupinkové, iné politicko-taktické postupy a tie potom presadzovať proti tomu, čo presadzujú orgány strany - to znamená porušenie základných zásad demokratického centralizmu, s ktorým sa nemožno najmä v terajšej situácii zmieriť. Ktoré sú teraz hlavné úlohy nášho postupu pri upevňovaní jednoty strany, pri zlepšovaní organizačnej práce, aby zodpovedala potrebám novej situácie a novej politiky?

Predovšetkým ide o dobrú prípravu zjazdu strany. Od začiatku sme zastávali stanovisko, že zjazd má byť zvolaný čo najrýchlejšie, ako to len kvalitná príprava dovolí. Z toho tiež vyplýva, že každý zjazd, ktorý bude do r. 1970, bude mimoriadny a XIV. zjazd, ktorý ovšem nemá zostať len pri kádrových opatreniach, ale musí súčasne vyriešiť i nutné obsahové otázky: Dať rozbor plnenia línie od januára, plnenie akčného programu, určiť politicko-taktický postup strany.

Zjazd by mal prerokovať otázky federalizácie štátu, to znamená dať zásady, podľa ktorých vytvoríme federatívnu formu republiky, a dať politické zásady, podľa ktorých potom budú komunisti presadzovať i štruktúru orgánov štátu, zvlášť volených orgánov v českých krajoch i na Slovensku a orgánov celoštátnych. Vláda a predsedníctvo ÚV KSČ už na májovom pléne predložia príslušné námety na postup práce.

Ďalej by mal zjazd prejednať nové stanovy, ktoré musia prejsť vnútrostraníckou diskusiou. Domnievame sa, že v týchto otázkach nemôžeme ísť k akémusi návratu len k formám politickej demokracie formálneho typu, formovaniu nových štátnych orgánov a federatívnych orgánov, ale že máme nájsť riešenie socialistické: Ako umožniť, aby v zastupiteľských orgánoch štátu boli priamo zastúpené záujmy pracujúcich ľudí nielen prostredníctvom politických strán, ale tiež po línii pracovísk, z priemyslu i poľnohospodárstva, zo sféry spoločenských služieb, ako je zdravotníctvo, školstvo, oblasť vedy a kultúry. Navrhujeme májovému ÚV, ako budú tieto otázky pre zjazd konkrétne pripravované, a dáme včas k vnútrostraníckej diskusi.

Až po prevedení týchto zmien zjazdom by sa mali podľa nášho názoru konať voľby. Politická koncepcia strany pre nový volebný zákon musí byť tiež však v súlade so všetkými zásadami, o ktorých tu dnes rojukeme, vypracovaná.

Druhá základná otázka, ktorú je treba riešiť pri vytváraní potrebnej jednoty v strane, je správne reagovať na nálady, ktoré medzi komunistami vyplývajú z pocitu, že boli v minulosti vlastne podvedení starým straníckym vedením - jak v päťdesiatych rokoch pri politických procesoch, tak i v inej rovine - po roku 1956 a tiež 1963. Vytvára to živnú pôdu pre šírenie nálad nedôvery k vedeniu.

Aby sme tomu čo najúčinnejšie čelili, považujeme za nutné, aby na májovom pléne ÚV odišli z radov jeho členov niektorí súdruhovia, ktorí stratili dôveru a už nepredstavujú vlastne nikoho. Domnievame sa, ako to požadovali mnohé konferencie, že medzi nimi by mal byť i súdruh A. Novotný.

Veľmi výrazne vystupuje požiadavka jasného oddelenia od minulosti ako jednej z hlavných podmienok úspechu našej súčasnej politiky. V tejto súvislosti chceme čo najskôr podať zásadné vysvetlenie problémov rehabilitácie. Najmä jasne povedať, čo a ako budeme rehabilitovať a čo rehabilitovať nebudeme, pretože ide o revolučné akty. Je však treba vyzvať i k tomu, aby sa z týchto vecí nerobila vec demagógie. Pokiaľ ide o organizáciu K 231, myslíme, že by prijatím rehabilitačného zákona mala činnosť tejto organizácie v podstate zaniknúť.

Na budúcom ÚV nebudeme schopní prerokovať celý komplex zložitých otázok, ktoré sa vzťahujú k zásadám vnútrostraníckej práce, k vzťahom medzi volenými orgánmi a aparátom, k premyslenej koncepcii celej vnútrostraníckej štruktúry straníckych orgánov, metód ich práce a pod. Chceme však i napriek tomu jasne povedať niekoľko zásad potrebných k tomu, aby sa organizačná práca strany na zabezpečenie novej línie akčného programu od ústredia až po okresy zlepšila. Dnes je totiž táto stránka práce strany opravdu slabinou. V období do zjazdu však musí stranícky aparát naopak veľmi aktívne zabezpečovať nové úlohy a nie zostávať v pasivite.

I aparát a jeho štruktúru je potrebné prispôbiť novým potrebám. Za veľmi dôležité považujeme, aby najkvalifikovanejšie sily aparátu sa venovali zberu informácií a ich analýze, aby tak orgány okresov a krajov mali k dispozícii nielen mozaiku faktov, ale ich dôkladné vyhodnotenie spolu s návrhmi na reálny taktický postup.

Tomu na úroveň je potrebné postaviť útvary pre organizačnú a ideologickú prácu. Orgány strany by mali prostredníctvom aparátu začať prekonávať staré metódy práce, o ktorých som už hovoril.

Je treba, aby stranícke orgány sústavne organizovali prácu s aktívom komunistov, ktorí pracujú na jednotlivých úsekoch, aby im pomáhal zjednotiť sa na straníckom stanovisku k problémom, ktoré majú riešiť na svojich pracoviskách mimo stranu, v štátnej správe, v justícii, v hospodárskom riadení, v NF i v spoločenských organizáciách, medzi mládežou a pod. Ak túto prácu nebudeme organizovať, nemôžeme mať dobré výsledky.

Je treba, aby samostatne, iniciatívne, podľa toho, kde sami v krajoch a okresoch cítite najväčšiu potrebu, aby ste sami na úrovni krajov a okresov previedli potrebné opatrenia tohoto druhu. Aby organizačná práca nebola prakticky vyradená z prevádzania politiky strany. Zatiaľ čo my sme ako strana v organizačnej práci často dezorientovaní a sme tu v kríze, funguje i organizačné zabezpečenie činnosti nestraníckych a často i protikomunistických skupiniek naopak veľmi dobre a operatívne. Musíme preto túto svoju úlohu zvládnuť za každú cenu.

Zatiaľ sa príliš zaoberáme vnútrostraníckymi problémami a našou minulosťou a neprevádzame politiku navonok, politiku nás.

Je treba ísť s tými problémami, o ktorých tu dnes rojukeme, von zo sekretariátu a straníckych rokovaní, medzi pracujúcich na závodoch a na dedinách, medzi ľuďmi. Je treba s nimi tiež ísť do masových prostriedkov ovplyvňujúcich verejnú mienku, do tlače, rozhlasu i televízie. Znovu a znovu hovoriť verejne, pre čo sme - a to je v akčnom programe obsiahnuté - a hovoriť tiež verejne, proti čomu sme. Jedno od druhého je neoddeliteľné.

Je pravda, že i vo vnútri strany pri prevádzaní novej politiky musí prísť k preskupeniu a obnove aktívu, že prídu nové sily a niektorí predchádzajúci pracovníci odídu. Je tiež treba premyslená ideologická výchova a v istom zmysle prevýchova straníckeho aktívu, pretože 15 alebo 10 rokov staré ideologické šablóny v hlavách straníckeho aktívu sú často podstatnou prekážkou pre porozumenie novej situácii i celej politike strany.

To platí nielen o stranickom aktíve, ale i o stranických organizáciách. Naša súčasná politika vyžaduje, aby sme získali do strany socialisticky zmýšľajúcich, autoritatívne vplyvných ľudí, najlepších pracovníkov, najmä mladých, v závodoch i na dedinách. Komunistov i nekomunistov, ktorí majú prirodzenú autoritu a dôveru ľudí, by sme mali odvážnejšie poverovať stranickými funkciami i funkciami v štátnych, hospodárskych orgánoch a spoločenských organizáciách.

K jednotnému názoru sme dospeli i na ďalšie dve dôležité otázky. Je to problém vnútrostraníckeho života: Strana samozrejme neodmieta verejnú kontrolu svojej politiky ani kritiku verejnosti. Avšak to neznamená, že nemá mať možnosť svoje vlastné stranícke otázky riešiť práve ako vnútrostranícke. My sa dnes ako strana cieľavedome oddeľujeme od priameho zrastania našich orgánov so štátnou mocou, a práve preto máme podľa všetkých zásad demokracie i plné právo na vnútrostranícky život a vnútrostranícku demokraciu a nemôžeme sa pritom vystaviť nátlaku najrôznejších spoločenských síl pri vytváraní a prerokovávaní najmä sporných otázok straníckej politiky.

Konečne potom k otázkam stavu a práce strany patrí ešte jedna dôležitá vec: aby akčný program, ktorý je formulovaný ako celkové zásady, dá sa povedať »celoštátnej« politiky KSČ, nebol v krajoch, okresoch a základných organizáciách len predčítaný ako propagandistický text. Všetky KV, OV a tiež výbory ZO by mali už ďaleko väčšou mierou ako sa zatiaľ deje vytvárať svoje akčné programy na dobu do zjazdu, kde by si konkrétne dali úlohy, ktoré sú u nich nutné a aktuálne, našli cestu ich riešenia a s konkrétnymi návrhmi potom prichádzali do príslušných orgánov štátnych, NF, spoločenských organizácií alebo do orgánov hospodárskych, podnikových a podobne. To isté platí pre prácu komunistov v štátnych orgánoch vo vzťahu k vládnomu prehláseniu. Komunisti musia bojovať za jeho realizáciu, za upevnenie autority štátnej moci.

To sú niektoré problémy, o ktorých sme rokovali na minulej schôdzi predsedníctva a sekretariátu ÚV a s ktorými chceme ísť na májové plénum, o ktorých sa dnes s vami chceme poradiť. Myslím, že je z toho vidieť, že nové zloženie orgánov ÚV je prakticky schopné usilovať o jednotný postup strany.

Považovali sme za potrebné informovať vás o tom, že okrem rozhodujúcich pozitívnych tendencií sa prejavili v poslednom období i záporné, protistranícke, protikomunistické tendencie. Keby sa im nečelilo jednotným úsilím, počnúc predsedníctvom a končiac základnými organizáciami, mohli by narastať. Sme rozhodnutí dať týmto silám rozhodný odpor.

Chceme stáť pevne na pôde našej spoločenskej a politickej reality. Ta je daná historicky tým, že vo februári 1948 sa u nás rozhodlo o triednej a politickej povahe moci, a to z vôle obrovskej väčšiny oboch našich národov. Tak sme demokraticky za podpory veľkej väčšiny ako strana získali svoju vedúcu úlohu.

Pravda, potom zodpovedáme i za veľké a vážne chyby. Sme však stranou, ktorá o prekonaní týchto chýb a vytvorenie záruk, aby sa už nemohli opakovať, usiluje teraz tak poctivo a tak dôsledne, že to nemá v dejinách žiadnych vládnucích politických strán obdobu.

Usilujeme o prestavbu nášho politického systému tak, aby zodpovedal novým spoločenským podmienkam a potrebám, aby zabezpečil novú vnútornú dynamiku socializmu, umožnil podiel všetkých socialistických síl na moci i na vládnutí a správe, aby spoločnosť ako celok mohla skutočne demokraticky kontrolovať socialistickú moc. Ovšem spôsob prestavby nášho politického systému i jeho tempo musí vychádzať z reality, z dnešného rozloženia síl u nás i vo svete. Nie je možné, aby sme boli mimo ústredný výbor a jeho predsedníctvo natískaní do takého tempa riešenia spoločenských problémov, ktoré by nás vzdialilo od základného straníckeho aktívu - robotníckej triedy.

Nesmieme sa odtrhnúť v našej politike tak, aby ju - hoci i z hľadiska obecných teoretických koncepcií by bola správna - nechápala a aby jej nedávala aktívnu podporu celá masa komunistov, masy robotníkov a roľníkov, väčšina pracujúcich, väčšina našich národov. K tomu je tiež treba, aby ľudia videli jasné a zrozumiteľné záruky, že nevytvárame priestor pre ohrozenie socialistických revolučných vymožeností pracujúceho ľudu. Práve na to teraz kladieme dôraz v tejto dobe.

Budeme rozvíjať demokraciu, ale budeme pritom čeliť tendenciám narušujúcim náš štát a jeho orgány. To platí i o takých orgánoch štátu, ako je Bezpečnosť, prokuratúra, súdy a Ľudové milície. Nemôžeme dovoliť očierňovať revolučnú minulosť našej strany ako celku, prácu straníckeho aktívu, štátneho aparátu i bezpečnostných zložiek alebo našej armády. K vývoju všetkých týchto zložiek hovorí akčný program veľmi jasnou a konkrétnou rečou. Budeme ho uskutočňovať. Ale tendencie,

ktoré by viedli k nerešpektovaniu zákonov a rozsudkov našich súdov, ktoré by chceli proste vyradiť všetky tieto mocenské orgány tak, aby neboli akcieschopné, budeme veľmi dôsledne všetkými politickými prostriedkami potierať.

Musíme dať podporu práci komunistov v armáde, v Bezpečnosti, v milíciách, vo všetkých inštitúciách, ktoré ako nástroje moci robotníckej triedy a všetkého pracujúceho ľudu stoja na stráži a ochrane týchto socialistických vymožeností.

Naša strana zodpovedá za svoju politiku ľudu tejto krajiny, našim národom. Práve preto sa však nemôže neobzerať i na internacionalistické zväzky i s ostatnými socialistickými krajinami, ktoré zaručujú bezpečnosť našej národnej a štátnej samostatnosti. Naše spojenectvo so Sovietskym zväzom je nedeliteľnou súčasťou socialistickej koncepcie vývoja ČSSR a snahy antisovietizmu sú len odrodou tendencií antikomunizmu, úderom proti KSČ.

Hľadáme v Československu vo svojich podmienkach svoje špecifické cesty. Nedomnievame sa však, že urobíme akýsi pre všetky socialistické krajiny platný recept a vzor, ako majú ony riešiť svoje problémy. Sami sme predsa tak citliví na akékoľvek »vzory«, o ktorých sa domnievame, že nie sú pre nás správne a dobré.

My ako strana i náš štát sa preto tiež už teraz dištancujú a i v budúcnosti sa budú dištancovať od pokusov, aby rôzne nálady a názory jednotlivcov alebo náhodilých zhromaždení, ktoré zaujímajú politicky nezodpovedné stanoviská raz k vnútorným problémom v Poľsku, inokedy zase v NDR a po tretie hoci v Sovietskom zväze - aby to bolo u nás hneď všetkými prostriedkami oznamované tlačou, rozhlasom a televíziou okolnému svetu ako prejav »slobody a demokracie«. KSČ i náš štát stojí pevne na zásadách nevmiešovania sa do vnútorných záležitostí iných štátov a bude túto zásadu dôsledne uplatňovať.

Chcel by som v tejto súvislosti povedať niekoľko poznámok k nášmu poslednému medzinárodnému rokovaniu. Pri našej poslednej návšteve v Moskve, ako sme to tiež naznačili vo zverejnenom interviewu, sme si okrem iných otázok so sovietskymi súdruhmi vymenili názor i na vnútorný rozvoj v našej krajine. Sovietski súdruhovia nám v otvorenom súdružskom duchu povedali svoje obavy o vnútorný vývoj našej krajiny z toho hľadiska, aby sme nepodceňovali sily protikomunistického frontu, aby sme nedopustili zneužitie procesu demokratizácie proti socializmu. Upozorňovali nás, že postup protikomunistických síl vidia ako veľmi premyslený, koordinovaný a že sa mu podľa ich mienky nedostáva dostatočná odpoveď. Ubezpečili nás, že sa naša strana môže úplne spoľahnúť na pomoc KSSS. My sme potom z našej strany sovietskych súdruhov ubezpečili, že naša strana tieto tendencie nepodceňuje a že neoddeliteľnou súčasťou novej politiky považuje spolu s bojom proti deformáciám i boj proti antikomunistickým prejavom.

Musíme si byť plne vedomí našej internacionálnej zodpovednosti, ktorá je tým väčšia, že sme nastúpili na terajšiu zložitú cestu v podmienkach, keď imperializmus prechádza v rade oblastí do ofenzívy. Tým viac je treba, aby sme nielen vo vlastnom záujme, ale i v záujme celého medzinárodného komunistického hnutia, ktoré sa na nás díva niekedy s kritickými výhradami, dokázali dostať svojej zodpovednosti.

Náš prínos, naša služba celému svetovému komunistickému, socialistickému a vôbec pokrokovému vývoju bude najväčšia vtedy, ak sa prakticky skutočne podarí rozvinúť demokratickú, socialistickú spoločnosť, ktorá ukáže svoje prednosti pred buržoáznymi poriadkami a bude prítiažlivá pre ľud i v týchto krajinách. Keby sme to nedokázali prakticky, zostanú tu niektoré krásne slová, ale celkový výsledok využije len svetový antikomunizmus k tvrdeniu, že demokracia a socializmus sú »nezlučiteľné«. Verím, že dokážeme opak. Ale len tak, ak budeme realistickými, dobrými politikmi, nielen snílkami, ktorým ilúzie neumožňujú robiť správnu politiku s praktickým úspechom.

Na záver by som sa pokúsil zhrnúť zásady ďalšieho postupu.

1. Základný ráz terajšieho procesu je pozitívny a vedie k obnove dôvery v stranu.

2. Obsah našej politiky je pozitívny. Jeho úlohou je plnenie a rozvíjanie akčného programu. Nejde ani teraz o žiadny obrat v politike januárového a aprílového pléna, ale o jej dôsledné prevádzanie po všetkých jej stránkach. Hlavné zostáva presvedčovať ľudí prácou, výsledkami, iniciatívou pri riešení problémov o správnosti novej politiky, o schopnosti našej strany viesť spoločnosť vpred.

3. Musíme sa jasne oddeliť od všetkých deformácií socializmu, obnoviť česť a morálnu autoritu strany; pritom budeme čeliť tomu, aby tieto deformácie boli zneužívané k protikomunistickým náladám.

4. V našej politike musíme dať výrazný ráz orientácii na Národný front s dôrazom na jeho socialistický základ a charakter. Priťahovať nestraníkov, pozitívne sily druhých strán Národného frontu, prihlásiť sa k národným tradíciám. Na tomto základe izolovať tendencie opozičných síl, ktoré stoja mimo Národný front.

5. V metódach politickej a organizačnej práce bojovať proti sektárstvu a dogmatizmu, rozvíjať tvorčie metódy politickej práce, tradície masovej práce strany z obdobia po roku 1945, vysielat' komunistov do masových organizácií, klásť dôraz na politickú úlohu odborov.

6. Aktívne upevňovať štátny aparát, národné výbory, orgány moci, armádu, Bezpečnosť, vrátane Ľudových milícií, upevniť socialistickú zákonnosť a disciplínu ako nutný predpoklad konsolidácie demokratizačného procesu. Urýchliť zákonné úpravy k riešeniu niektorých kľúčových otázok konsolidácie demokratického procesu.

7. S urýchlením posilniť vplyv komunistov a straníckych orgánov na činnosť prostriedkov masovej komunikácie s cieľom, aby stranícka tlač aktívne vystupovala za politiku strany, zodpovedala na kritiku strany a vystupovala proti protikomunistickým náladám. V prostriedkoch štátnej komunikácie je treba presadiť rešpektovanie zásad politiky štátu, v orgánoch Národného frontu rešpektovanie politiky Národného frontu.

8. Aktívne politicky čeliť z pozície záujmov rozvoja socialistickej demokracie, z pozície záujmu o plynulý a konsolidovaný rozvoj novej politiky, pokusom o vytváranie a formovanie opozičných síl proti Národnému frontu. Ťažisko pritom vidieť v politickej izolácii a odhalení týchto tendencií.

9. Aktívne organizovať a rozpracovávať formy, ktoré by umožnili plnú účasť širokých Ľudových vrstiev, najmä robotníckej triedy a družstevného roľníctva, v terajšom spoločenskom procese, na podporu novej politiky strany. K tomu cieľu využiť masové zhromaždenia, schôdze v závodoch atď.

10. Prekonať roztržku medzi rozvíjaním novej politiky a organizátorskou prácou strany, upevniť orgány a organizácie strany, zlepšiť systém informácií zhora dolu i zdola nahor, dosiahnuť rýchlejšie politické reagovanie na situáciu, dosiahnuť stupňovaním politickej iniciatívy, aby strana skutočne spoločenský proces riadila a viedla. Získavať pritom do strany socialisticky zmýšľajúcich občanov, ktorí majú prirodzenú autoritu a vplyv, a mladých pokrokových ľudí.

11. Za nutný predpoklad úlohy strany považovať upevnenie jej jednoty, jednotnosti jej verejného vystupovania v zásadných otázkach, rešpektovania princípov demokratického centralizmu.

12. Upevňovať v duchu proletárskeho internacionalizmu a pri rešpektovaní vzájomnej rovnoprávnosti bratské a spojenecké zväzky so socialistickými krajinami, predovšetkým so Sovietskym zväzom.

Súdružky a súdruhovia,

toto sú niektoré stanoviská a námety k súčasnej situácii a niektoré námety k ďalšiemu postupu. Obmedzil som sa len na niektoré otázky. Predpokladám, že diskusia náš pohľad ešte prehĺbi a že najmä prinesie praktické skúsenosti, ako rozvinúť ofenzívny prístup, ako vo vývoji situácie akcentovať tie prvky, ktoré posilňujú sily a tendencie pozitívneho vývoja.

Som presvedčený, že naša diskusia a najmä praktická práca, ktorú do májového pléna urobíme, ako i skúsenosti, ktoré získame, nám umožnia rozpracovať pre májové plénum ofenzívny plán taktického postupu strany, ktorý nielen povedie k prekonaniu terajších negatívnych zjavov, ale k celkovému posilneniu novej politiky, k prehĺbeniu socialistickej demokracie. Potencionálnych síl v našej spoločnosti je k tomu dost'. Záleží na nás všetkých, ako ich dokážeme rozvinúť a uplatniť. Základ pre to máme v akčnom programe, zjednotíme preto na tento boj všetky sily.